

Актуальні проблеми в сучасній науці

ПОД-СЕКЦІЯ. Агрономія.

Ключевич М.М., Столяр С.Г.

Кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
аспірантка

Житомирський національний агроекологічний університет

ОБСЯГ ВИРОЩУВАННЯ ПРОСА В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗБІЛЬШЕННЯ

Гарантування продовольчої безпеки держави можливе лише за стабільного розвитку агропродовольчої сфери, яка здатна забезпечити виробництво високоякісної, екологічно безпечної сільськогосподарської сировини і продуктів харчування для населення. Сучасна концепція раціонального харчування людини вимагає від виробників виготовлення таких продуктів, які б мали високі смакові властивості та забезпечували у раціоні харчування достатню кількість білків, вуглеводів, мінеральних речовин, незамінних амінокислот, вітамінів тощо. Саме таким продуктом є крупи - другий після борошна за значенням і кількістю продукт переробки зерна. У зв'язку з особливою цінністю круп'яних культур, як стратегічних, харчових, лікувально-дієтичних та агротехнічних, існує підвищений попит на їх продукцію на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Просо - важлива продовольча круп'яна культура, що вирощується в Україні, яка цінна за своїми харчовими і кормовими властивостями, різностороння за використанням. Зерно проса порівняно з іншими зерновими культурами характеризується більш високим вмістом білка (12 %) і жиру (3,5 %), добре збалансованим амінокислотним складом [3, с. 290]. Крім того, дуже важливу роль просо відіграє в харчуванні людини, оскільки має цінні харчові властивості, є дієтичним продуктом, використовується для виробництва круп, борошно, крохмалю та інших продуктів.

Посівні площі просяних займають четверте місце у світі серед основних зернових культур. В останні роки виробництво проса збільшилось у багатьох країнах Америки, Європи та Азії. У світовому землеробстві культура займає близько 40 млн га, а в Україні його посіви становлять близько 300 тис. га [6, с. 45].

За останні 10 років посівні площі проса в Україні зменшилися майже вдвічі: із 377 тис. га у 2004 році до 156 тис. га - у 2011-му і 188 тис. га - у 2012 роках. Обсяг виробництва його в останні роки теж має тенденцію до зменшення від 459 тис. тон у 2004 році до 279 тис. тон у 2011-му та 287 тис. т у 2012 роках [7, с. 92, 94 - 95, 97; 8, с. 91, 93-94, 97].

Однією з основних причин зниження урожайності проса є недотримання технології вирощування, внаслідок чого спостерігається схильність культури до ураження найбільш поширеними хворобами зернових культур, збудники яких уражають рослини протягом усього вегетаційного періоду, що призводить до істотних втрат врожаю та погіршення його якості.

В Україні значних збитків врожаю проса завдають звичайна сажка, бура і

Актуальные вопросы в современной науке

смугаста плямистість, септоріоз, склероспороз та інші хвороби [1, с. 164 - 166]. Втрати від ураження ними можуть сягати понад дві третини загальних втрат від хвороб вцілому [9, с. 679].

Погіршення фітосанітарного стану в посівах проса, що має місце останнім часом, внаслідок збільшення інфекції у посівному матеріалі, пожнивних рештках і безпосередньо в ґрунті, зумовлюється певними причинами. В першу чергу - це надмірне насичення сівозмін зерновими колосовими та відповідно зменшення набору культур, які вирощуються; запровадження у виробництво високоврожайних, але не стійких до хвороб сортів; використання інтенсивних сортів на низькому фоні родючості ґрунту; порушення системи насінництва; внесення незбалансованих за елементами живлення добрив тощо.

Значно ускладнюють ситуацію також якісні зміни, що відбуваються безпосередньо в самому патогенному комплексі. Спостерігається перерозподіл фітопатогенних видів в агроценозі; в популяціях ряду патогенів відбуваються внутрішньовидові процеси з появою та закріпленням нових більш шкодочинних видів, біотипів і форм [4, с. 137 - 139; 5, с. 325 - 331]. Підстав для подібних змін багато, але часто вони мають антропогенний характер і пов'язані з безпідставним застосуванням пестицидів, без врахування знань видового і внутрішньовидового складу патогенних комплексів, внаслідок чого дію різних хімічних сполук на патогенна неможливо передбачити.

Кризовий стан землеробства і погіршення фітосанітарного стану вимагає нової стратегії захисту зернокультур, в тому числі і проса. В основу її повинна бути покладена ідея біологізації захисних методів. Суть її полягає в тому, що отримати оптимальні врожаї можливо при максимальному використанні агротехнічних прийомів зі зниження рівня інфекційного потенціалу і застосування біологічних засобів захисту.

Агротехнічні заходи є важливою складовою частиною технології вирощування і водночас основою сучасних екологічно обґрунтованих систем захисту їх від шкідливих організмів. Основними заходами є: застосування сівозміни і правильне чергування культур в ній, система обробітки ґрунту, система добрив, підготовка насінневого матеріалу, строки і способи сівби, та збирання врожаю.

Кількість зареєстрованих фунгіцидів на посівах проса є обмеженою, до того ж їх застосування небажане, зважаючи на те, що просо використовується для виробництва продуктів дитячого та дієтичного харчування. Тому є необхідність використання біологічних фунгіцидів, за допомогою яких можливо контролювати розвиток хвороб.

Література:

1. Довідник із захисту рослин / Л.І. Бублик, Г.І. Васечко, В.П. Васильєв [та ін.] / За ред. М.П. Лісового. - К.: Урожай, 1999. - 744 с.
2. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта : науч. пособ. / Б. А. Доспехов. - М.: Колос, 1979. - 416 с.
3. Зінченко О. І. Рослинництво : підручник / О. І. Зінченко, В. Н. Салатенко,

Aktualne problemy w wspolczesnej nauki

М. А. Білоножка. – К., 2001. – 591 с.

4. Лісовий М. П. Значення стійкості сортів в інтегрованому захисті рослин в Україні на рубежі ХХІ століті / М. П. Лісовий, Г. М. Лісова // Матеріали Міжнар. наук.-практич. конф. [Інтегрований захист рослин. Проблеми та перспективи] (Київ, 13-16 листопада 2006 р.) К., 2006. - С. 137 - 139.
5. Проблемы защиты зерновых культур от болезней в условиях Беларуси / С. Ф. Буга, А. А. Радына, О. В. Артемова [и др] // Матеріали Міжнар. науково-практич. конф. [Інтегрований захист рослин на початку ХХІ століття]. - К., 2004. -С. 325-331.
6. Технологіїтатехнологічніпроекти вирощування основних сільськогосподарських культур : навч. посібник / [Смаглій О. Ф., Дереча О. А., Рябчук П. О. та ін.]. - Житомир : ДВНЗ Державний агроекологічний університет, 2007. - 544 с.
7. Україна в цифрах 2008 : Статистичний збірник / За рад. О. Г. Осауленка // Державний комітет статистики України. - К. : ДП Інформаційно-аналітичне агенство, 2009. - 260 с.
8. Україна в цифрах 2011 : Статистичний збірник / За рад. О. Г. Осауленка // Державний комітет статистики України. - К. : ДП Інформаційно-аналітичне агенство, 2012. - 251 с.
9. James C. The cost of disease to world agriculture / C. James // Seed Sei. and Technol. - 1981. - Vol. 9. - № 3. - P. 679 - 98